

Pauw blijkt zilverfazant

Klopklop. Vingers tikken op het stucwerk. Hol geluid? Dan gaat de injectienaald de muur in. De restauratie van de schildering in de hal van hotel-restaurant De Zwaan lijkt op een medische operatie.

AUTEUR
Hiska Bakker

ACTUEEL

Geen vuiltje aan de lucht op het moment dat ik Karin Veldman en Jantina Veltman interview. Er zijn weliswaar verhalen over een coronavirus in andere landen maar nog niet in Nederland, laat staan in Delden. Toch blijf ik op ruim anderhalve meter van de twee restauratoren. Dat is vooral omdat ik het interessant vind om te zien hoe zij te werk gaan. Beiden staan op een trap en met hun neus bijna op de muur. De opdracht van Stichting Twickel: herstel de pauwschildering in de hal van hotel-restaurant De Zwaan. Eerste onthulling: het blijkt geen pauw, maar een zilverfazant!

Karin Veldman injecteert een holte.

gedachten." Jantina: "Eigenlijk passen de vazen met pauwenveren die op de schoorsteenmantel onder de schildering staan, nu niet meer bij dit werk."

Veldman en Veltman zijn experts in restauratief schilderwerk in erfgoed. Kerken, stationsgebouwen, landhuizen, Groningse

herenboerderijen: zij komen in de mooiste oude gebouwen. Zij doen kleurhistorisch onderzoek: met een scalpel onthullen zij verflaag na verflaag tot de oudste kleur in beeld komt. Zo ontdekten zij bijvoorbeeld dat de buitenkant van oude stationsgebouwen, zoals in Zwolle, Meppel of Dalfsen, oorspronkelijk niet in gebroken wit was geschilderd wat menigeen dacht, maar in zand- en aardekleuren. Op basis van hun advies zijn die originele kleuren weer aangebracht. Zelf hebben zij zich vanaf het begin van hun bedrijf, in 1996, toegelegd op decoratieschilderwerk. Karin: "Zoals bijvoorbeeld marmerimitatie op hout. Marmer was vroeger een kostbaar materiaal, dus lieten opdrachtgevers het hout schilderen zodat het op marmer leek. Dat komt heel precies, al die fijne en dikkere aders die willekeurig over het oppervlak verspreid zijn. Ook houtimitaties beheersen wij goed."

Iedereen nam altijd aan dat het een pauw voorstelde. De stukadoor die het voorwerk voor Veldman en Veltman deed, is echter een fervent vogelaar. Hij constateerde dat het een zilverfazant was. Karin: "Die vogel is een symbool van vruchtbaarheid en seksualiteit en wordt geassocieerd met stoutmoedige

De restauratieopdracht in De Zwaan plaatst hen voor een andere uitdaging. De muurschildering is een werk van olieverf, aangebracht op stuc. Gemaakt in 1903. In de loop der jaren is de stuclaag losgeraakt van de cementen ondergrond. Dat gaat soms om een paar millimeter of minder. Om te kijken waar dat het geval is, tikken Jantina en Karin met hun vingers op de muur. Zij lijken op dokters die kloppen op het menselijk lichaam. Aan het geluid kan een medicus horen wat er loos is of waar verder onderzoek nodig is. Dat geldt ook voor dit kunstwerk. Ik zie hoe beide restauratoren ingespannen luisteren. Hol geluid? Dan weten zij dat er speling tussen stuc en cement is. Zij pakken de injectienaald en maken een klein gaatje. Soms blazen zij eerst, voorzichtig met de mond, om eventueel los poeder uit de holte te krijgen. Vervolgens spuiten zij met de naald een mengsel van gedemineraliseerd water en ethanol in de verborgen ruimte. Dat maakt de weg vrij voor het volgende spuitje: de lijm. Die wordt de holte ingetrokken. Aan de buitenkant is niets te zien van de ingreep. Karin: "Het is heel precies werk. Kijken, luisteren, voelen en langzamerhand snappen hoe het werk reageert. Eigenlijk is dit een tamelijk risicovol kunstwerk. De olieverf die gebruikt is, geeft namelijk

een starre laag. In het stuc komt soms vocht omhoog dat dan bobbelt of barsten kan geven in die harde olieverf. Je ziet dat ook veel bij plafondschilderingen in oude gebouwen."

De voorbehandeling bestond uit reinigen met een professioneel middel. Het bleek dat de kleuren weliswaar vervuild waren, maar nog in goede staat: aan het turquoise, blauw, groen en oker hoeven zij, behalve wat retouches her en der, niets te doen. Wel zullen zij de rest van de schouw de okerkleur geven die het vroeger ook had. De nabehandeling is het aanbrengen van een afwerklaag als het werk goed gedroogd is, na enkele weken. We maken de afspraak dat ik hen dan verder aan de tand zal voelen, onder het genot van een taartje in de huiskamer van De Zwaan. Helaas, Covid-19 gooit roet in het eten. Gelukkig is communicatie op afstand altijd mogelijk.

Want één raadsel blijft. Wie was de maker van deze elegante schildering van een zilverfazant in Jugendstil? Wie ontwierp de krullende lijnen, de minutieuze veertjes van de vogel, de ranken van de planten? Rechtsonder staat E. Veenhuizen, Hengelo (O), 1903. De restauratoren weten het niet en het archief van Twickel heeft geen informatie. Uiteindelijk weet ik via genealogische en gemeentelijke archieven –gelukkig digitaal beschikbaar– een persoon te traceren die het schouwstuk kan hebben vervaardigd: Everhardus Jacobus Petrus Veenhuizen. Geboren op 31 maart 1857 in Zwolle, als zoon van een schilder. Hij kreeg samen met Jacoba Johanna Wilhelmina Schutte, met wie hij op 14 juli 1881 trouwde, verschillende kinderen. Ergens rond 1891 verhuisde hij naar Holten en vandaar al snel naar Hengelo, in elk geval woonde hij daar in 1893. Bij zijn huwelijk en bij de aangifte van de geboorte (en vroegtijdige dood) van zijn kinderen was zijn beroep volgens de registers: schilder of huisschilder. Het is vooral zijn handtekening op die oude papieren die mij overtuigt: precies dezelfde als zijn paraaf op het schouwstuk in De Zwaan. Dan zou hij dus op 46-jarige leeftijd de zilverfazant hebben geschilderd. Everhardus Veenhuizen stierf op 10 februari 1934 in Hengelo.

Jantina Veltman gaat secuur te werk. (foto's Piet Brummer)

AUTEUR
Marc ter Horst

NATUUR

Een bedreven bouwwakker

Tijdens een broedvogelinventarisatie op de voormalige en onlangs aangekochte camping Westerholt kwam deze boomklever voorbij vliegen. Hij trok mijn aandacht omdat zijn snavel vol zat met modderige klei. Ik kon hem volgen tot een grote beuk op de rand van het terrein. Daar was het kleine bouwwakkertje druk aan het metselen.

Boomklevers zoeken boomholtes op om in te nestelen. Dat kan een oud spechtenest zijn, maar ook een gat dat ontstaan is door het afknappen of afzagen van een tak. Om de ingang van het nest passend te maken en om eventuele vijanden buiten te houden, boetsen ze met modder en speeksel de toegang op maat. Zoals op de foto te zien is, zijn ze hier heel bedreven in. De binnenkant van het nest wordt bekleed met stukjes schors en oud blad. Gewoonlijk legt het vrouwtje zeven tot negen eieren die na twee weken uitkomen. Als de jongen uitgevlogen zijn, is er een kans dat er een tweede legsel komt.

Boomklevers leven in een relatief klein territorium bestaande uit een groep oude loofbomen. Ze zijn honkvast en verlaten hun leefgebied alleen in tijden van voedselschaarste. Het voedsel bestaat uit insecten, noten, besjes en zaden. Om bij de inhoud van de nootjes te komen, zet hij ze in de boomschors vast en hakt ze vervolgens open.

Door de vele oude loofbomen vormen veel bossen op Twickel een goed biotoop voor de boomklever. Ze klimmen omhoog én omlaag over de stam en takken. Door het tamelijk opvallende verenkleed hoef je niet lang te zoeken om er een te vinden. Dit in tegenstelling tot de boomkruiper. Dit verwante vogeltje is geheel bruin-wit gecamoufleerd en kruipt alleen omhoog de boom in. Als hij de top bereikt heeft, vliegt hij naar de voet van de volgende boom...